

Innst. S. nr. 248

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument nr. 8:65 (2006-2007)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Gunvald Ludvigsen og André N. Skjelstad om å legge til rette for vaktmestertjenester til eldre

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

1. Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at kommunene, enten ved egen virksomhet eller anbud, gir tilbud om vaktmestertjenester til eldre, slik at flere eldre kan bo i eget hjem lenger.
2. Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at eldreboliger og seniorboliger bygges med tilhørende vaktmesterleiligheter, slik at eldre i større grad kan bo hjemme."

Forslagsstillerne framholder at tilbudene om vaktmestertjenester som i dag gis i kommunene, er svært begrenset, og de ønsker en utvidelse av disse tilbudene.

Forslagsstillerne mener at tilbud om vaktmestertjenester er et viktig ledd i det forebyggende arbeidet som vil sette eldre mennesker i stand til å leve et verdig liv i sitt eget hjem så lenge helsen tillater det. Det framholdes at en styrking av tilbudet om hjelp til enkle dagligdagse gjøremål vil være skadeforebyggende og kunne hindre lårhalsbrudd og andre fallulykker som rammer mange eldre.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Jan Bøhler, Sonja Mandt-Bartholsen, Gunn Olsen og Dag Ole Teigen, fra Fremskrittspartiet,

Jan-Henrik Fredriksen, Vigdis Giltun og lederen Harald T. Nesvik, fra Høyre, Inge Lønning og Sonja Irene Sjøli, fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, fra Senterpartiet, Rune J. Skjælaaen, og fra Venstre, Gunvald Ludvigsen, deler forslagsstillernes syn om at det forebyggende helsearbeidet må ha konkrete målsettinger om å redusere skader og fallulykker hos eldre mennesker, og at tilgang til enkle vaktmestertjenester er et viktig tiltak i så henseende.

Komiteen viser til flertallsmerknaden i Innst. S. nr. 150 (2006-2007), side 20, til St.meld. nr. 25 (2005-2006), Omsorgsmeldinga, der komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre mente at

"et tilbud om enkle vaktmestertjenester er et ledd i det forebyggende arbeidet som setter eldre mennesker i stand til å leve et trygt liv i sitt eget hjem så lenge helsen tillater det. En styrking av tilbudet om hjelp til enkle dagligdagse gjøremål vil være skade- og fallforebyggende og en mulighet til å hindre lårhalsbrudd og andre fallulykker som rammer mange eldre."

Komiteen mener det er av stor betydning å forebygge skader og ulykker blant eldre mennesker, samt at det bør tilrettelegges for at eldre mennesker skal kunne være selvstendige og kunne bo i egen bolig så lenge de selv ønsker.

Komiteen vil vise til Innst. S. nr. 150 (2006-2007) der flertallet i komiteen mener at tilbud om enkle vaktmestertjenester er et ledd i det forebyggende arbeidet. En styrking av tilbudet om hjelp til enkle dagligdagse gjøremål vil være skade- og fallforebyggende og en mulighet til å forebygge lårhalsbrudd og fallulykker som særlig rammer eldre.

Komiteen vil oppfordre til at Regjeringen legger til rette for og stimulerer til bygging og utbedring av boliger med stor grad av tilgjengelighet slik at en iva-

retar seniorenas vilje til å skaffe seg hensiktsmessige boliger på egen hånd.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at denne regjeringa har bedret kommunenes samlede økonomi med 18 mrd. kroner, inkludert økt skatteinnngang.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til en undersøkelse bl.a. utført av KS, som viser at kommunene bruker mye av sine økte inntekter på bedre omsorgstjenester. Dersom brukeren oppfyller vilkårene i sosialtjenesteloven og har behov for praktisk bistand, vil de tjenestene en vaktmester skal utøve, normalt sett dekkes av sosialtjenestelovens bestemmelser om dette. Kommunene kan selv bestemme hvordan denne typen tjenester skal organiseres. Mange kommuner har gode ordninger med ambulering vaktmestertjenester hvor de eldre kan få hjelp til blant annet snømåking, vedbæring, lypæreskifting og annen praktisk hjelp.

Etter flertallets mening er det kommunene, med deres nærhet til innbyggerne, som skal ha mulighet til å utforme tjenestetilbudet ut ifra lokale forhold, behov og ønsker. Kommunene må selv vurdere hvor hensiktsmessig det er å bygge tilhørende vaktmesterleiligheter i sine eldreboliger og seniorboliger.

Flertallet foreslår at dokumentet vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enige med forslagsstillerne i at man må legge til rette for at eldre lengst mulig kan bo i eget hjem. Videre er disse medlemmer enige i at alle som trenger hjelp i hverdagen, må få bistand til dette, uavhengig av den enkeltes bostedsadresse og personlige økonomi.

Disse medlemmer viser til Dokument nr. 8:83 (2006-2007), fremmet av Fremskrittspartiet, der det blant annet gjennomgås på en svært omfattende måte hvordan man best mulig bør legge til rette for at eldre kan bo hjemme i egen bolig. Disse medlemmer er av den oppfatning at oppsøkende hjemmesykepleie og bedre tilrettelegging for frivillig sektor vil være vel så effektivt som å opprette egne vaktmestertjenester, slik det foreslås i forslaget fra Venstre.

Disse medlemmer vil imidlertid stemme for forslagene fra Dokument nr. 65 (2006-2007).

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti deler forslagsstillerens vurdering av at vaktmestertjenester kan være en hensiktsmessig del av det forebyggende og helsefremmende tilbudet til eldre og andre som trenger omsorgstjenester. Det vises til at kommunene etter lov om sosiale tjenester har plikt til å sikre at den som har behov for praktisk bistand til å klare dagliglivets gjøremål, får slike tjenester. Slik disse medlemmer ser det, bør folke-

valgte i kommunene ha frihet til å vurdere hvordan tilbudet til innbyggerne i deres nærmiljø skal utformes. Disse medlemmer viser til at Samarbeidsregjeringen førte en politikk som har gitt økt verdiskapning og dermed økte inntekter til kommuner og stat. Dette har gitt grunnlaget for økt satsing på velferd.

Komiteens medlem fra Venstre mener at Regjeringen må bidra til at kommunene fokuserer mer på forebygging i sine eldreomsorgstjenester. Et tilbud om enkle vaktmestertjenester er et viktig ledd i slik forebygging. Forebygging, slik som forslaget legger opp til, vil være gunstig samfunnsøkonomisk, samtidig som det vil sette eldre mennesker i stand til å leve et trygt og verdig liv i egne hjem lenger. I lov om sosiale tjenester heter det i § 4-2 a) at de sosiale tjenestene skal omfatte

"praktisk bistand og opplæring, herunder brukerstyrt personlig assistanse, til dem som har et særlig hjelpebehov på grunn av sykdom, funksjonshemming, alder eller av andre årsaker"

Videre heter det i § 4-3:

"De som ikke kan dra omsorg for seg selv, eller som er helt avhengig av praktisk eller personlig hjelp for å greie dagliglivets gjøremål, har krav på hjelp etter § 4-2 bokstav a-d."

Bestemmelsene innebærer ikke et krav om praktisk bistand for dem som bare har et moderat eller middels hjelpebehov. Bistand til dagliglivets gjøremål vil innebære en videre skjønnsmessig begrensning med hensyn til hvilke tjenester kommunene må tilby. Sosialtjenesteloven er i det hele tatt en utpreget skjønnslov, hvor forvaltningen må utøve skjønn i den konkrete fortolkningen og anvendelsen av loven. Videre bestemmer kommunene selv tjenestenes struktur og organisering. Rett til tjenester etter sosialtjenesteloven § 4-2 innebærer ikke at søkeren har et rettslig krav på en konkret tjeneste. Det er kommunene som ut fra opplysningene i saken fatter beslutning om hvilke tjenester som eventuelt skal tilbys, men det skal tas hensyn til søkerens ønsker og behov. Dette medlem ser på dette grunnlag behovet for en sterkere føring fra statens side for å møte det økte behovet for helsetjenester for eldre i fremtiden. Forebyggingsperspektivet vil her være svært viktig.

Fordi vaktmestertjenester ikke er et lovpålagt krav, settes det i mange kommuner sterke begrensninger for hvilke tjenester som tilbys, og hvem som omfattes av tjenestene. I noen tilfeller, som for eksempel Rissa, Sunndal og Stjørdal kommuner, tilbys det liten eller ingen bistand utover montering og vedlikehold av trygghetsalarm og eventuelt av andre tekniske hjelpemidler. I noen kommuner er tilbudet av tjenester svært begrenset, men det oppgis at kommunen "bistår med å skaffe håndverkere eller lignende når det er nødvendig". I mange kommuner påpekes det at tilbudet avhenger av hvorvidt den hjelpetrengende har pårørende i nærheten. I Ullensaker tilbys det for eksempel snømåking, fylling av parafin og bæring av ved i tillegg til

tjenester knyttet til trygghetsalarm og tekniske hjelpemidler, men bare for dem som ikke har pårørende i nærheten, og det understrekes at fordi oppgavene ikke er lovpålagt, må de tas innimellom andre oppdrag. I mange kommuner gjøres det avgrensninger mot plenklipping, hagearbeid og mot større reparasjoner, ominnredninger og oppussing av boliger. Det gjøres også avgrensninger mot oppgaver hvor man behøver autorisasjon, som rørlegger- og elektrikertjenester. Det er i hovedsak enklere reparasjoner og vedlikeholdsarbeid som tilbys.

I rapporten Slik vil eldre bo (Brevik og Schmidt, NIBR 2005:17) gjengis resultater fra en undersøkelse som bl.a. viser hvordan seniorer bor i dag, hvordan de ønsker å bo hvis de blir skrøpelige, hva slags tjenester de da ønsker seg m.m. Et hovedfunn er at mens halvparten av seniorene ønsker seg et kommunalt tilrettelagt tilbud, som regel omsorgsbolig, foretrekker den andre halvparten ulike private opplegg for tilrettelagte boliger. Hver fjerde senior ønsker seg privat, tilrettelagt bolig, 11 prosent ønsker privatbolig i vennefelleskap, mens 7 prosent ønsker generasjonsbolig. Ifølge Norsk Institutt for by- og regionsforskning (NIBR) ser man et regimeskifte i synet på hvordan framtidige eldre vil bo om de skulle bli skrøpelige og hjelpetrengende. Særlig de yngre seniorene er orientert mot private løsninger, som i dag i all hovedsak bare finnes i de store byene.

NIBR har beregnet at kostnadene knyttet til pleie- og omsorgstjenester per bolig fra fylte 80 år og livet ut beløper seg til om lag 2,2 mill. kroner. Hvis den tid disse bruker pleie- og omsorgstjenester kunne reduseres med for eksempel 20 prosent, ved at boligene ble hensiktsmessig utformet med fullgod tilgjengelighet, ville en samfunnsøkonomisk kunne forsvare å nytte om lag 435 000 kroner per bolig til tiltak som førte til det.

Dette medlem vil gjerne påpeke at dagens vaktmesterordninger ikke er tilstrekkelige for å møte eldrebølgen som vil komme de nærmeste årene, og de tjenestene som tilbys i dag, er svært begrensede. Intensjonene i forslaget om utvidede vaktmestertjenester er å sørge for at eldre i størst mulig grad kan bo i egen bolig. Dette er, som forslaget påpeker, samfunnsøkonomisk riktig og også i tråd med hvordan flertallet av spurte eldre ønsker det.

Dette medlem vil også påpeke at ved å legge til rette for bofellesskap og felleslokaler, gjerne gjennom Husbanken, og i dette legge inn økonomiske incita-

menter som oppfordrer til og legger føringer for at vaktmesterleiligheter kan bygges inn som en del av seniorboliger og eldrekollektiver, vil det kunne forebygge problemer og gi eldre trygghet for å kunne bo hjemme så lenge som mulig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at kommunene, enten ved egen virksomhet eller anbud, gir tilbud om vaktmestertjenester til eldre, slik at flere eldre kan bo i eget hjem lenger."

"Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at eldreboliger og seniorboliger bygges med tilhørende vaktmesterleiligheter, slik at eldre i større grad kan bo hjemme."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at kommunene, enten ved egen virksomhet eller anbud, gir tilbud om vaktmestertjenester til eldre, slik at flere eldre kan bo i eget hjem lenger.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at eldreboliger og seniorboliger bygges med tilhørende vaktmesterleiligheter, slik at eldre i større grad kan bo hjemme.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Komiteen viser til dokumentet og merknadene og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument nr. 8:65 (2006-2007) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Gunvald Ludvigsen og André N. Skjelstad om å legge til rette for vaktmestertjenester til eldre – vedlegges protokollen.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 5. juni 2007

Harald T. Nesvik
leder

Inga Marte Thorkildsen
ordfører

